

ההרגשה הזו, כשהכל שחזור ושקט

בהוסטל בחולון, היחיד מסוגו בארץ, שבו מתגוררים חירשים עיוורים, מתנהל עולמו של איציק חנונא • מתוך השקט והחשיכה האופכים אותו, הוא מנסה לעשות את הבלתי אפשרי: לומד ספרות, כותב פוסטים, משחק בתיאטרון 'נא לגעת' ונפגש עם סופרים • עכשיו הוא מסמן לעצמו יעד נוסף: למצוא כלה

● איילת רוטה-גבאי ● צילומים: אבי מועלם

לקת קרום המוח. כשהתעוררתי, הרגשתי נורא. אמרתי לאמא שלי, 'למה קיבלתי את המחלה הזו? למה אני?'. לא יכולתי להמשיך לשמוע את התקליטים שלי. לא שמעתי כלום. בכלל."

הבנת שזה לתמיד?

"האמנתי שזה זמני, ועדיין, זה היה מאוד קשה. הייתי ילד והיה לי שכל, אבל להיות גם עיוור וגם חירש זה נורא. הכי קשה היה לי בלי הרדיו. אי אפשר לתאר את ההרגשה הזו, כשהכל שחור ושקט."

איך תיקשרת עם הסביבה?

"בהתחלה זה היה בלתי אפשרי. הדרך היחידה הייתה מכונת ברייל. אחר כך למדתי לתקשר בנגיעות עם האצבע, ואז אבא שלי המציא את הרף הזה", הוא מרים את הרף שעליו זזות האצבעות, "ובגיל 12 למדתי כתב ברייל. עכשיו יש לי תמיד בתיק רפים כאלה כדי שאוכל לתקשר עם אנשים כמוך."

איך הצלחת לשרוד ולא להישרב?

"הייתה לי אמונה תמימה באלוהים. חשבתי שיקרה נס ושאוכל לחזור לשמוע. כשלא קרה נס כזה החלטתי להמשיך לחיות עם זה, להשלים עם המצב, לקבל את זה ולהפיק את המיטב. לדוגמה, אני לא יכול לשמוע, אבל אני יכול לכתוב שירים ולהקשיב למילים של שירים. את מכירה את השירים של אביב גפן? כתבתי לו ודיברתי איתו, והוא אמר שמאוד התרגש לדבר איתי כי אני לא שומע את

ודני סנדרסון. אחרי הפגישה קיבלי לתי מסנדרסון תקליט שעליו היה כתוב, 'איציק, אנחנו מקווים שתמשיך ליהנות, מידיך דני סנדרסון ומחברי כוורת. זה היה חודשיים לפני שהתחלתי רשתי."

אתה זוכר את האירוע?

"בקיץ 1974 הייתה בארץ מגיפה של דלקת קרום המוח. לא היה אז חיסון, וגם לא ידעו מה יש לי. לא זיהו שמדובר בד"

**"לפני כחצי שנה,
כשנפתח ההוסטל,
עברתי לגור בו. כאן
טוב לי. אני מרגיש
חופשי ועצמאי יותר.
יש לי תמיכה, אני
לומד לשטוף כלים,
לעשות כביסה ואפילו
לומד ללכת למכולת"**

ולאב שוטר משמר הגבול. כשהיה בן עשר חלה בדלקת קרום המוח וכמעט איבד את חייו. רגע אחד היה תלמיד כיתה ד' הממתין לסיום החופש הגדול, רגע לאחר מכן צנח ואיבד את הכרתו למשך חמישה ימים. בסופם התעורר וגילה שאינו שומע עוד. חוש השמיעה אבד לו לצמיתות והותיר אותו בתוך עולם דומם וחשוך.

הוא אמנם מעולם לא ראה את פני הוריו ואחיו, אך כבר ידע לזהות היטב את קולותיהם, והמוזיקה מילאה את עולמו. הלהקה האהובה עליו היא 'כוורת', וההופעה 'סיפורי פוגי' הייתה האחרונה שבה נכת. "זה היה חודשיים לפני שאיברתי את השמיעה", הוא נזכר.

מה אתה זוכר מהחילודות?

"למדתי בבית ספר רגיל. עד היום שבו הפסקתי לשמוע, אני זוכר בעיי קר הרבה שירים ומנגינות. החבר הכי טוב שלי היה הרדיו. כילד מאוד אהבתי לשמוע את אריק איינשטיין. מילות השירים שלו מאוד דיברו אליי. יש לו את השיר הזה, אני אשיר לך, מוכנה לשמוע?", הוא אומר, ובלי לחכות לתשובה פוצח בשיר "מה שהיה, היה, שוב מתקרב הסתיו, מרגישים בסתיו, שוב מרגישים שקר". כשהוא מסיים לשיר הוא שואל, "את מכירה את 'כוורת'? הם שלחו לי פעם תקליט. הייתי בהופעה 'סיפורי פוגי' ונפגשתי עם גירי גוב

איציק חנונא נעול בתוך קונכייה. העולם נע סביבו אבל כמעט לא חודר אליו. הוא לא יכול לראות או לשמוע אותו. הראייה והשמיעה, שני החושים שניטלו ממנו, הותירו אותו סגור בעולם משל עצמו, כשכל השאר הן רק תחושות חולפות.

הוא נולד עיוור, אך עד גיל עשר שמע הכל. יום אחד ניטלה ממנו גם השמיעה, והוא מצא את עצמו בעולם שקט וחשוך. ארבעה עשורים חלפו מאז, וחנונא עשה בהם דרך ארוכה.

השיחה בינינו מתקיימת בחולון, במעון ייעודי לחירשים-עיוורים שבו הוא מתגורר. אנחנו מתקשרים זה עם זה ללא מתווך. חנונא יודע לדבר, מוכרת מהימים שבהם שמע כאחר הארם. על השולחן הוא מניח רף נייר עליו רשומות כל אותיות האלף-בית. לצד כל אות מוטבע הסימן של ה"א" ברייל. בתחילה זה נראה מסורבל, הצורך להזיז את האצבע על הרף, אות אחר אות, שהופכת למילה, למשפט ולשאלה, אך תוך דקות ספורות, פלוס כמה שגיאות כתיב שעליהן הוא מבליג בהבנה, השיחה בינינו קולחת.

להשלים עם המצב

הוא נולד לפני 50 שנה בחדרה עם עיוורון, בן אמצעי לאם עקרת בית

"הייתה לי אמונה תמימה באלוהים.
חשבתי שיקרה גם ושאוכל לחזור
לשמוע". איציק חנונא

ההרגשה הזו, כשהכל עומד על תווך

"אני לא יכול לשמוע, אבל אני יכול לכתוב שירים". חנונא בדיר המונן

"את החלום להיות שחקן כבר הגשמת, עכשיו הדבר שאני הכי רוצה שיקרה זה למצוא בת זוג. מישהי שתהיה איתי, ואני אוכל לחיות איתה. אני יודע שזה לא קל. יש מגבלות שעוצרות אותי, אבל הייתי רוצה מישהי לשתף ולאהוב"

רוצה מישהי לחיות איתה, לשתף אותה, לאהוב אותה."

רגע לפני שאנחנו נפרדים מכקש חנונא נא שאשתהה לרגע ואקשיב לו מצטט את מערכון 'אנשי הארון' של להקת כוורת. מילה במילה הוא מצטט, כולל המבטאים, ממש כאילו שמע עכשיו את המערכון המקורי. "זה כמו המקור נכון?", הוא שואל בחשש, "את יודעת מה עדיין מסתובב לי בראש, כל כך הרבה שנים אחרי שאני כבר לא שומע רדיו? התור כנית 'שירים ושערים'. עדיין משרדים אותה? אני אף פעם לא אשכח את ה'ג' ווללללללל' של מאיר איינשטיין ואת ה'הלללללויה' של יורם ארכל. אם היו נותנים לי", הוא שותק לרגע, "הייתי רוצה לשמוע אותם. רק עוד פעם אחת."

לשמוע רק עוד פעם אחת

נרמה שחיי של חנונא עולים על דרך המלך. השבוע זכה תיאטרון 'נא לגעת' בתואר של כבוד מ'מכללת רופין' ובפ' ברואר נוסעת הקבוצה להופיע בחו"ל. פוסטים חדשים פרי עטו מתפרסמים בקביעות, ויומן פגישות הסופרים שלו מתמלא כל הזמן. יש כנראה רק דבר אחד נוסף שצריך להתמלא במשכנת החסרה. "את החלום להיות שחקן כבר הגשמת", הוא אומר, "עכשיו נשאר עוד משהו. הרבר שאני הכי רוצה שיקרה זה למצוא בת זוג. מישהי שתהיה איתי, ואני אוכל לחיות איתה. אני יודע שזה לא קל. יש מגבלות שעוצרות אותי, אבל הייתי

המילים שלו אבל אני מבין את המסר שבשיריו."

להרגיש לבד בחושך

עד לפני ארבע שנים חי חנונא בבית הוריו. כשאביו נפטר ואמו לא יכלה עוד לטפל בו, מחוסר ברירה ובהיעדר פתרון אחר, נאלץ לעבור למוסד סיעודי. "היה שם קשה מאוד", מפטיר חנונא בשקט, "זה היה מקום סיעודי לחולים נפשית. היו לי שם שעות קשות".

לפני כחצי שנה, כשנפתח ההוסטל הייחודי בחולון, עבר חנונא להתגורר בו. "כאן טוב לי", הוא אומר, "אני מרגיש חופשי ועצמאי יותר. יש לי תמיכה, אני לומד לשטוף כלים, לעשות כביסה ואפילו מכין לעצמי קפה ולומר ללכת למכולת".

רחל סרי, מנהלת ההוסטל שבו מתגורר חנונא עם שותפיו למסע, כולם חירשים עיוורים, היא האדם הכמעט יחיד בבית שרואה וגם שומע. מרבית אנשי צוות ההדרכה הם חירשים, בכללם אם הבית והאחריות על הניקיון. רוב דרי המקום לוקים בתסמונת 'אשר'. חנונא מרגיש שם כמו בבית.

כשמביטים בו, מראו החיצוני והתנהו לותו המגושמת עולמים להטעות. הוא אמנם מתקשה בהכנת קפה, לעולם לא יוכל לחיות לבד וכל כיסא שמוסט הצדה עלול להיות סיכון אמיתי עבורו, אך מאחורי כל אלה שוכנים מוח חד ונפש יצירתית.

"למדתי שנתיים ספרות באוניברסיטה הפתוחה", הוא מספר, "היה לי משבר קשה כי הרגשתי שאני לומד ספרות רק כדי לחזור לתקופה שבה הייתי בתי כון. ברגע שהתחלתי לעבוד בספרייה לעיוורים השתקמתי, וכשעברתי לבית העיוור בהרצליה הפכתי גם לשחקן תיאטרון".

היום, בעזרת צג כרייל שמחובר למ' חשב ומערכת שמתרגמת כל מה שני כתב באתרים, במיילים ובקובצי וורד לכרייל, חנונא ממלא את ימיו בעיקר בכתיבה ובגלישה באינטרנט. נוסף על כך הוא שחקן קבוע בהצגות קבוצת השחקנים החירשים-עיוורים בתיאטרון 'נא לגעת' ביפו. 'ההצגה שלנו מספרת

על החלומות והמציאות של עיוורים וחירשים", הוא מפרט, "לדוגמה, מישהו כמוני שחולם להיות סופר, או מישהו שחולם להיות זמר. אני מציג את הש' חקנים ומשתתף בהצגה. אני גם מספר סיפורים מהילדות שלי".

נפה לתאר לי איך נראים החיים בלי לראות או לשמוע.

"זה לא פשוט. אתה לבד בחושך, בלי רדיו וטלוויזיה, ולפעמים זה יוצר מצב של בדירות. יש הרבה אנשים שפחדים, יש חדרות, יש דברים שחולמים עליהם ולא יכולים לקרות. זה מתסכל ולפע' מים עצוב. אני חושב שהגעתי להרבה הישגים שמשפרים את המצב שלי. יש לי מחשב, אינטרנט, אני כותב פוסטים באופן קבוע, אני כותב שירים ומיילים ופוגש אנשים".

על מה אתה כותב?

"אני קורא לעצמי כתב לענייני עצמי", הוא צוחק, "אני כותב על דברים שקרו לי, על אכא שלי, על החיים שלי, רב' רים שקרובים אליי. כתבתי על דברים שמחזקים אותי. דברים שרציתי שיקרו ולא קרו. יש לי פוסט על הקשיים ועל ההצלחות. אני כותב על דברים אישיים. אני מפיץ את הפוסטים שלי ומקבל תגור' בות".

מה מניע אותך?

"אני רוצה להיות סופר. אני קורא המון ספרים מתורגמים לכרייל ויוצר קשר עם סופרים ישראלים. אני פונה אליהם ומבקש שיפגשו אותי. כבר נפגשתי עם למעלה מ-70 סופרים".

מה אתה שואל אותם?

"פעם הייתי מדבר על ספרים ומכין שאלות, היום אני מוכן לדבר איתם באופן ספונטני. אני שואל אותם איך הם כתבו את הספר ואם זה מבוסס על סיפורים אמיתיים או על החיים שלהם. אני מספר להם גם על עצמי, על הפור' סטים שלי, על הכתיבה שלי. נפגשתי כבר עם עמוס עון, יוכי ברנרס, סמי מיכאל, מאיר שלו, רם אורן, רוד גרוד' סמו, סמי ברדוגו, רון לשם, בן כס' פית ועוד. את הספרים שלהם קראתי בכרייל. עכשיו אני קורא את 'נוילנר' של אשכול נבו'. בימים הקרובים הוא מתכנן פגישה עם הסופר עמוס קולק שמגיע במיוחד עבורו מירושלים, 'יש לי יומן מלא', הוא צוחק, "ממש איש עסקים".

ההוסטל היחיד בישראל

בישראל חיים היום 1,400 חירשים-עיוורים, רובם כתוצאה מתסמונת 'אשר'. "מדובר במחלה גנטית שהיום כבר אפשר לעלות עליה בכריכות היריון", מס' בירה רחל סרי, מנהלת ההוסטל בחולון, "הילדים נולדים חירשים, ובגיל העשרה מתחילים לאבד את הראייה באופן הדרגתי. זה מתחיל בקשיים בראיית לילה, ממשיך בצמצום הראייה ההיקפית עד לראיית צינור, וגם זה הולך ומיטשטש עם הזמן".

ההוסטל בחולון הוא היחיד בארץ לעיוורים-חירשים. הוא נפתח באפריל האחרון על ידי משרד הרווחה, וחברת 'שלו' זכתה במכרז לתפעול המקום. "המימון כולו הוא של משרד הרווחה, שמשקיע 14 אלף שקל בחודש עבור כל דייר", אומרת סרי, "המכנה הונגש כך שיאפשר לריירים תנאי חיים מתאימים לצורכיהם. הושקעה חשיבה רבה בתכנון החדרים, בציוד ובניהוט, כמו גם בתאורת המקום ובהתקנת אביזרי התרעה ובטיחות. במסגרת יש צוות רב מקצועי לאורך כל שעות היממה. כרגע גרים כאן שבעה דיירים, והמקום מיועד ל-13. התכנון הוא לפתוח עוד שלושה עד ארבעה בתים כאלה, שיכילו קרוב ל-40 איש. זה היעד שלנו. מאחר שלא קיימת מסגרת אחרת בארץ עבור חירשים-עיוורים, מי שלא מצא את דרכו אל ההוסטל החדש מתגורר במסגרות שונות ולא מותאמות".

גם כשכל הבתים יקומו עדיין לא יהיה מקום לאכלס את כולם.

"חלקם גרים בבתי עם הורים מבוגרים, חלקם במסגרות שלא מתאימות להם, בבתי אבות או במעונות לנכים יחד עם נפגעי נפש או פיגור. כל המקומות האלה לא יודעים איך לדבר איתם ולהתנהל מולם".

איך אתם מתקשרים עם הדיירים?

"באמצעות שפת הסימנים, כשהתנועות נעשות בעזרת מגע. זה נקרא שפת סימנים-מגע. דרך אחרת היא באמצעות מפרקי הידיים. כל מפרק מסמן אות ואנחנו מאיימים כל מילה על היד. שתי דרכים אחרות הן הקלדה על המחשב בעזרת אותיות כרייל או איות של המילה בעזרת מגע על לוח אותיות כרייל. חוץ מהקשיים של הראייה והשמיעה הם ככל הארם".